

Verslag reis Oeganda 8-23 januari 2019.

Vakantie of werk? (studiereis?)

Op 8 januari stappen Tiny Koppens, Wim Baltussen, Tineke de Rijk, Sien Verbaarschot en Wilma van Polen in het KLM vliegtuig richting Entebbe, Oeganda. Voor Tiny, voorzitter van Kwataniza, het achtste bezoek. Wim en Tineke, beiden lid van het bestuur, Sien en Wilma maken deze reis voor het eerst. Het is nog even spannend: op weg naar Schiphol hield de volle auto vanuit Deurne het er bij Waardenburg mee op. Gelukkig biedt een taxi uitkomst en is er nog geen file gezien het vroege tijdstip. De reis wordt een combinatie van bezoeken aan een aantal Kwataniza projecten, het spreken met en interviewen van mensen die hierbij betrokken zijn en het genieten van de prachtige natuur van deze "Parel van Afrika". Zoals bijvoorbeeld een toeristische trip naar het Queen Elizabeth park waar een heuse olifant de weg verspert. Gelukkig weet onze eigen vaste chauffeur Mustafa met gerammel van het portier haar weer het struikgewas in te krijgen. Volgens hem gaat het om een ziek vrouwtje, iets wat zelden voorkomt. Alleen de leeuwen hebben die dag geen zin, zelfs bij hun vaste bosje vertonen zij zich niet. Maar dit wordt meer dan eens goedge maakt door de Oegandese antilopen (*Ugandan Kobs*), buffels, olifanten, nijlpaarden, krokodillen, wat apen en veel vogels. De natuur is overal overweldigend. Bij een van onze wandelingen in het *moerasgebied* van Bigodi hebben we zelfs het geluk maar liefst 5 apensoorten waar te nemen. Volgens onze gids verdragen ze elkaar omdat ze verschillende soorten takken en vruchten eten. Alleen degenen met een soort van rood (a la Trump) pruikje op het hoofd zijn een lekkernij voor de chimpansees en worden daardoor in hun voortbestaan bedreigd. Op de weg van Entebbe naar Fort Portal en naar Bigodi komen we ook groepen heel brutale bavianen tegen. En ja, er leven ook gorilla's in Oeganda. Maar de prijs van 600 dollar per persoon om die in het oerwoud te kunnen zien is voor ons toch te hoog. En los daarvan: wat kun je daar als Kwataniza niet allemaal mee doen he.

We verblijven deze twee weken in het plaatsje Fort Portal en dan met name in het "RuwenZori View Guesthouse" van Ineke Jongerius www.ruwenzoriview.com Een prachtig gebouw onderaan de voet van de Ruwenzori bergen met een loggia, een prachtige tuin vol bloemen en in de avond een indrukwekkende zonsondergang. Aan de grote tafel nemen naast ons regelmatig andere gasten uit vele landen plaats. Sommige van hen komen hier niet bepaald voor de eerste keer: de keuken heeft in de loop der tijd veel faam verworven. Onder hen bijvoorbeeld een veganistische dame die tot dat moment overal alleen patat voorgeschoteld kreeg en blij verrast is met de salades en verse groentes.

Voor ons betekent het verblijf in het guesthouse dan ook vele ontmoetingen waaronder die met een groepje fietsers uit Texel. Daarover later meer.

De projecten van Kwataniza.

In dit reisverslag ligt het accent op de projecten van Kwataniza die wij bezochten. Overal werden wij overigens goed voorbereid te woord gestaan.

Kwataniza is een organisatie die kleinschalige projecten in Oeganda steunt. Het gaat hierbij altijd om basisgroepen die zelf initiatieven ontplooiën en daarbij een financiële bijdrage nodig hebben om hun plannen te kunnen realiseren.

De projecten die wij hebben bezocht hebben en/of mensen van gesproken hebben zijn:

- Tooro Botanical Gardens
- Fun Village Project
- Cannon Apollo school
- *Agape* of Hope
- AMA Field workers en hun groepen die trainingen duurzame landbouw en familieplanning ontvangen.
- Het "Water" project
- "Two Sides of The Same Coin"
- Koogere Foundation

Ter informatie is er een bijlage met een overzicht van de stand van zaken van zowel deze als de andere projecten opgenomen. (Dit stuurde Tiny onlangs, wellicht nog even bijwerken), *ook verwijzen naar de website van Kwataniza*)

Het paradijs van de botanische tuin.

Om de hoek van ons guesthouse liggen de "Tooro Botanical Gardens", een project dat al geruime tijd door Kwataniza wordt ondersteund. Tooro is ook de naam van het koninkrijk waarin de plaats Fort Portal zich bevindt. Er is nog een heuse koning, een rond paleis boven op een heuvel en later ontmoeten we zowaar per toeval op een terras prinses Elizabeth de Tooro, ooit internationaal fotomodel, de eerste vrouwelijke advocate en minister. Zij wilde na de dood van haar broer koningin worden *maar dat is in deze cultuur niet toegestaan*. De zoon van haar broer King Oyo werd daarom op 3 jarige leeftijd koning onder de bescherming van regenten. De nu inmiddels volwassen koning heeft slechts een ceremoniele en culturele waarde, in deze kant van het land, het Tooro Kingdom.

Woensdag de tiende, onze eerste volle dag, gaan we naar deze paradijselijke plek, de Tooro Botanical Gardens. Langs de laan is men druk aan het wieden, bloemen overal. De Belgische Moniek Adriaens heeft het initiatief genomen om deze tuin in 2001 weer op te knappen en zo bedreigde inheemse bomen en planten in West Oeganda te behouden. Dit geldt met name voor de 164 soorten medicinale planten die hier nu te vinden zijn. Zij heeft ook een boek geschreven over hoe deze planten voor geneeskundige doeleinden te gebruiken zijn. Voor een deel zijn deze planten verwerkt in thee en zalf ook te koop op de tuin. Moniek, wiens portret aan de muur hangt, is helaas overleden. Zij heeft heel *veel energie* in de tuin gestoken en het is geruime tijd onzeker geweest of de tuin kon voortbestaan. Dat lukt tot nu toe gelukkig wel mede door de steun vanuit Kwataniza. Vele bijzondere bomen en planten worden gekapt *door de lokale bevolking* en vervangen door eucalyptus die op korte termijn meer opbrengen, *o.a. als electriciteitspalen*. Inmiddels is men druk met het rooien van deze eucalyptussen en de *aanplant van inheemse boomsoorten* en proefveldjes voor groenten. *Het is in Afrika een van de weinige botanische tuinen die niet alleen planten uit het verleden koestert maar waar wetenschappelijk onderzoek plaatsvindt en studenten worden opgeleid*. Studenten biologie krijgen les in de tuin, als ze dat niet kunnen betalen dan kunnen ze dat in nature doen door twee uur per dag voor het onderhoud beschikbaar te zijn. *Ook hele schoolklassen komen op bezoek*.

Men wil verantwoordelijke landbouw bevorderen en is partner van SATNET (Sustainable Agriculture Trainers). Er werken nu 30 mensen in vaste dienst plus 9 extra bij grote activiteiten zoals een bruiloft of conferentie. Deze worden gehouden in de door Kwataniza gesubsidieerde conferentieruimte waar maar liefst 400 mensen in passen. En buiten op het grasveld kunnen er tenten opgezet worden. Bijna iedere week, ook in de periode dat wij er zijn, is er een boeking en door deze inkomsten kan men meer investeren in de tuin. Maar: er is nu (kostbare) catering van buiten de tuin. Op de wensenlijst staat om deze reden een eigen keuken en een net toiletgebouw.

Op de ochtend dat wij de tuin bezoeken ontvangt directeur Godfrey Ruyonga ons enthousiast in zijn kantoor met aan de muur o.a. affiches om te stimuleren dat kinderen meer fruit eten. Nu eet men nogal eens eenzijdig en veel koolhydraten. Met elkaar lopen we de tuin met een oppervlakte van 100 hectare door. Onderweg een pauze op twee bankjes, gefinancierd vanuit de opbrengst van de Christmas Fair c.q. loterij die Ineke nu al enkele jaren in haar guesthouse organiseert. De tuin heeft ook een grote vijver waarin o.a. tilapia wordt gekweekt. En tuinplanten gegroepeerd in verschillende vakken die voor de verkoop bestemd zijn. O.a. buxus die je nu overal in Fort Portal langs de berm ziet staan. *Het irrigatie systeem* is eveneens door Kwataniza gesubsidieerd.

De tuin is echt een paradijs, niet alleen voor planten maar ook voor vele vogels. Een paar dagen later komen we op de vroege zondagochtend om die reden terug om met gids Andrew vogels te kijken. De tuin is openbaar en door iedereen tegen een bijdrage te bezoeken.

Hoe lang en waarom subsidiëren wij dit project? Sinds: 2007

Met: *omheining van de tuin, aantrekkelijk maken van de toegangsweg, irrigatiesysteem, boomkwekerij, milieu educatie programma, verwerken en verpakken van medicinale planten en kruidenthee, personeelsgebouw en conferentieruimte, sproei installatie*

Waarom: biedt zowel werkgelegenheid als dat het een van de weinige botanische tuinen in Afrika is waar onderzoek wordt gedaan, medicinale planten structureel worden gekweekt en jonge biologen er een opleiding krijgen. Bovendien is het een plek met aantrekkingskracht voor toeristen. *Het draagt bij aan het natuurbehoud van de kwetsbare bomen en planten in de hele omgeving.*

Fun Village project

Zaterdag 12 januari. "Onze" Wim schopt de bal het veld op voor de beslissende voetbalwedstrijd tussen de jongeren uit een aantal dorpen in het district Kamwenge. De competitie is georganiseerd vanuit "Fun Village": de verzamelnaam voor een aantal activiteiten die onder de term "opbouwwerk" te vangen zijn. Gerald Twebaze is directeur van het KDC Kamwenge Development Centre en onze contactpersoon. Kamwenge is een district met een hoofdstad met dezelfde naam. Wij bezoeken hem op die zaterdag in januari eerst thuis op zijn boerderij waar ook gedemonstreerd wordt. *(ik dacht dat er maar twee waren)(4 ossen waarvan er 2 met een bijdrage van Kwataniza aangeschaft zijn)* ossen, waarvan wij er twee hebben gesubsidieerd, geleerd worden om te ploegen. De grond in dit vulkanische gebied is namelijk op zich heel vruchtbaar. Maar veel ligt nog braak, dit mede omdat er nog vooral met een hak en met de hand gewerkt wordt. (Overigens zie je langs de weg veel vrouwen met zo'n hak over de schouder lopen). Door te ploegen kan er in kortere tijd meer land geschikt gemaakt worden. De ossen zijn voor gezamenlijk gebruik, een van de redenen waarom wij ze gesubsidieerd hebben.

Fun Village heeft als doel dat de bewoners en met name de jongeren van verschillende dorpen in dit district zich bewust worden van de oude waarden van met elkaar een gemeenschap vormen. De bevolking is de laatste jaren sterk gegroeid: in 15 jaar van 250.000 naar 425.000. Dit houdt in dat 50 % van de huidige bevolking jonger dan 15 is.

Maar ook in dit deel van de wereld komen er veel beelden via de social media binnen en groeit onder de jeugd het idee dat rijk zijn een belangrijk levensdoel is. De harde realiteit is echter dat een meerderheid hooguit lagere school en een beroepsopleiding zal kunnen volgen. Voor de nabije toekomst zullen er veel jongeren nodig zijn voor ambachtelijk werk, daar is juist wel geld mee te verdienen. Of dat men zodanig leert "boeren" dat het land meer opbrengt dan wat voor direct eigen gebruik nodig is. Maar dat vergt wel een stukje bewustwording. Community leider Gerald Twebaze geeft ook aan dat veel jonge meisjes het leven op het platteland niet zien zitten en graag naar de steden trekken om daar administratief werk te doen of in winkels en de toeristensector te werken. En ja het klopt dat we in verschillende hotels en restaurants meisjes in zakelijke kleding zien. Een herkenbaar iets: ook in Nederland geven veel jonge vrouwen de voorkeur aan de stad boven het platteland. Boer zoekt vrouw in Oeganda dus.

In dit district vormen 62 huishoudens de basis/het dorp voor het bij elkaar komen als "Fun Village" waarbij er "storytelling" over o.a. hoe men elkaar van oudsher steunt, georganiseerd wordt. Er wordt gezongen, plezier gemaakt en met performance theater gewerkt om bepaalde boodschappen als ook family planning aan de orde te stellen. Over het algemeen is er namelijk niet zoveel te beleven in de dorpen. Plezier maken met elkaar en tegelijkertijd werken aan bewustwording: de teksten van de liedjes bevatten vaak een boodschap. Er wordt ook aandacht aan oude ambachten gegeven dit mede om de jeugd op het idee te brengen dat daar geld mee te verdienen is. Er zijn nu 12 dorpen die aan deze activiteiten meedoen. Die behelzen onder andere dorpsbijeekkomsten, een voetbalcompetitie tussen de dorpen, het organiseren van debatten, het bevorderen van het verbouwen van groenten o.a. door kitchen gardening (grote vaten bij huis met groente en kruiden erin), het planten van fruitbomen en het "bevorderen" van persoonlijke hygiëne zoals het belang van een *latrine* en handen wassen en de eigen tuin/omgeving op orde hebben. Als beloning daarvoor kan men een solar lamp krijgen.

Samen met Gerald gaan wij ook op bezoek bij een soort "burgemeester", een gekozen village chair person die deze activiteiten coördineert. Zijn tuin is keurig netjes met de veel voorkomende buxus, hij heeft overigens ook water direct onder bereik. We mogen op het erf kijken waar vrouw en kinderen er giechelend bijstaan. Huizen zoals deze hebben eigen bananenbomen, verbouwen daar tussen groenten en er lopen kippen rond. Plus een apart "huisje" om te koken, nog wel op vuur van takken. Brandgevaarlijk en niet goed voor de longen dus. Nog afgezien van de ontbossing. Opvallend is dat het huis onder een gloednieuwe elektriciteitsmast staat: naar verluidt worden die nu overal aangelegd maar kunnen de meeste Oegandezen het zich niet veroorloven om stroom te hebben.

De middag van ons bezoek, 12 januari, worden er op velden bij de plaatselijke school eerst een paar wedstrijden en dan dus de finale van de voetbalcompetitie tussen de dorpen gehouden. Als echte VIP's nemen we plaats onder een heuse partytent. Hele families met veel kinderen zitten langs de kant, met name de kinderen hebben heel wat bekijks aan ons en kunnen hun lach vaak niet verbergen om die vreemde figuren. Veel meisjes hebben trouwens hun mooiste jurk aan.

Voor de finale vindt er een debat over familyplanning plaats. Voorafgegaan door performance theatre of wel ouderwets vormingstheater waarin een vrouw een man ervan beschuldigt zijn verantwoordelijkheid niet te nemen. Het levert heel wat gelach op. Vervolgens een debat met een aantal voor- en tegenstanders van familyplanning. Tineke heeft de eer deel te nemen aan de jury en denkt mee over de criteria. Naast de inhoud ook aandacht voor de wijze van presentatie en houding. Echter: de tegenstanders van family planning, opvallend vooral vrouwen, winnen met een paar stemmen. Doorvragend blijkt dat vrouwen nog vooral meer kinderen willen omdat ze op hun oude dag verzorgd willen worden en niet veel vertrouwen in hun mannen hebben. Voor mannen is de reden om voor family planning te zijn vooral financieel. Het onderhouden van een groot gezin en de kinderen naar school laten gaan kost immers nogal wat.

En dan: de finale. Twee teams waarvan de meeste voetballers geen schoenen aan hebben overigens, staan tegenover elkaar. Wim doet de aftrap.

Tot slot planten zowel Wim als Tiny een mangoboom op het terrein. Het doel daarvan is kinderen te leren deze vruchten te eten. En de bomen zorgen voor schaduw.

Hoe lang en waarom subsidiëren wij dit project? Sinds:2016

Met: geluidsapparatuur voor de fun village activiteiten, twee ossen, ploeg, training, prijzen zoals sportmateriaal, en een plantenkwekerij.

Waarom: community building en bewustwording van vooral jongeren mbt hun eigen waarden, mogelijkheden en ook praktische zaken als family planning. *Gemeenschappen bij elkaar brengen en naast serieuze zaken ook ouderwets plezier (fun) hebben.*

De Canon Apolloschool

In Oeganda is er weinig tot geen opvang voor gehandicapte kinderen. Die blijven, verborgen, thuis en gaan vrijwel niet naar school. Het komt voor dat het als een "straf van God" wordt beschouwd als een kind niet gezond is. De Canon Apolo school in Fort Portal vangt kinderen die dan de hele schoolperiode "in de kost" zijn op. Zij draaien zoveel mogelijk mee met het "gewone" schoolleven, met uitzondering van de geestelijk gehandicapte kinderen. In totaal kan de school 335 leerlingen plus maximaal 32 gehandicapte kinderen opvangen. Kwataniza heeft inmiddels een aantal voorzieningen voor de gehandicapte kinderen, waarvan de meeste het hele schoolseizoen van drie maanden intern zijn, gefinancierd. Er is een apart gebouw met slaapkamers, een gemeenschappelijke kamer en een keuken voor de gehandicapte kinderen. Dit gedeelte van het schoolterrein kan ook met een hek afgesloten worden.

Op de dag van ons bezoek, dinsdag 15 januari, is het nog schoolvakantie. Deze loopt op 4 februari af. Er blijkt net een nieuwe directeur, Charles Kamwenge, aangesteld te zijn. Als hoofdonderwijzer kan hij door de regering overgeplaatst worden naar een andere school. In

het kamertje voor zijn kantoor zit de administratrice Beatrice die veel cijfers zo kan opnoemen. Aan de muur van het kantoor de namen van de onderwijzers/onderwijzeressen. En een foto van de Paus, die wij overigens op nog meer plaatsen tegen zullen komen.

De problemen waar hij als nieuwe directeur mee geconfronteerd wordt zijn niet eenvoudig. Zo heeft de overheid een subsidie van 1 miljoen (in euro's 250) gestopt. Sommige ouders "dumpen" hun gehandicapte kinderen hier ook min of meer. Dit mede omdat het als een straf van God wordt gezien dat hun kinderen iets mankeren. Er zijn onder hen ook geestelijk gehandicapte: daar is een apart klasje voor om hen vaardigheden aan te leren. De school probeert de ouders van de kinderen er wel bij te betrekken. Een nieuwe activiteit is het werken met theatervormen en creatieve activiteiten: daar komt een vrijwilligster voor. Per gehandicapt kind zijn de kosten plm. 70 euro per seizoen. Niet alle mensen kunnen dit opbrengen, van de 32 waren dat de afgelopen periode maar liefst 11. Zij kunnen dan bijvoorbeeld eten brengen. Vanuit Nederland zijn er ook drie Kwataniza leden die individueel de kosten voor de school van een paar kinderen betalen. Kwataniza subsidieert voorzieningen, niet het schoolgeld.

De directeur wil meer publiciteit aan de school geven om ouders te laten weten dat hun kinderen hier kunnen komen. En dan is er wellicht ook meer geld om de accommodatie aan te passen. Veel van de gehandicapte kinderen worden hier achterop de brommer gebracht, zij krijgen een bed en eten hier. In de vakantie nemen zij hun matras mee naar huis. (Dit verklaart ook waarom we overal in Oeganda langs de weg jongeren met een matras zien!)

Hoe lang en waarom subsidiëren we dit project? Sinds: 2010

Met: keuken met nieuwe "afzuigkap", omheining om het gebouw (unit) heen voor de gehandicapte kinderen, bliksemafleider, inrichting gemeenschappelijke ruimte, wc's, onderhoud, speeltoestellen, aanleg electriciteit, buitenschoolse activiteiten voor de kinderen in de 'unit'.

Waarom: er wordt weinig gedaan voor gehandicapte kinderen

Foto's: Ineke die contract tekent, de directeur achter zijn bureau, de directeur en Beatrice buiten bij het gebouwtje van de school, de keuken. De leuzen op de muur van de school.

Agape of Hope

Het is even zoeken in de straatjes van Kasese. We crossen over onverharde wegen in een druk bewoonde buurt met overal spelende kinderen die joelend op ons busje afkomen. Een wirwar waarin we op een gegeven moment een trotse banner ontwaren met de naam van het project er op. We staan voor het gebouw met rechts het naaiatelier, links de kapsterschool en in het midden het kantoor. Vandaar uitzicht op een binnenplaats, cour, waar vrouwen aan het lachen en kindjes aan het spelen zijn. Doreen Muhindo, Joseph *Kahyana*, Elias Bwambale en Syna Biira staan ons trots te woord. Een van hen neemt ons ook op de foto, wij maken overal foto's.

Het is een veelheid van activiteiten die wat in Nederlandse termen wellicht opbouwwerk zou heten, georganiseerd worden. In een drukbevolkte omgeving als deze geen overbodig iets. Een van de activiteiten is het "maandverband" project waarbij meisjes op school zowel leren over persoonlijke hygiëne als dat ze leren hoe maandverband te maken en daar minimaal drie van te hebben. Nu worden bijvoorbeeld bananenbladeren gebruikt en dat kan tot infecties leiden. Want wat bij ons al lang geen taboe meer is, in de zestiger jaren werd maandverband nog ingepakt bij de drogist, is het daar wel. Er zijn veel misverstanden over ongesteld cq onrein zijn en meisjes gaan meer dan eens niet naar school als zij hun periode hebben. Los van dat ze dan veel achterstand hebben is er veel onwetendheid over waarom je ongesteld wordt en ook dat je dan vruchtbaar bent en zwanger kan worden. Tienerzwangerschappen zijn een groot probleem, de vaders zijn te jong om verantwoordelijkheid te nemen, de meiden gaan dan vaak niet meer naar school. Los nog van

de gezondheidsproblemen die te jong zwanger zijn kan veroorzaken. Vroeg trouwen werd en wordt overigens nog steeds als een belangrijke bron van inkomsten gezien omdat er dan een bruidsschat gegeven wordt. Het maandverbandproject is gekoppeld aan de voorlichting op scholen waar zowel ouders als onderwijzers seksuele voorlichting krijgen. Veel ouders weten namelijk ook niet hoe het een en ander in elkaar steekt. Door deze voorlichting wordt family planning ook beter mogelijk zoals dat je niet teveel kinderen direct achter elkaar krijgt. En de moeders ontdekken eveneens het voordeel van maandverband.

Coördinator Doreen, die samen met twee vrijwilligers het voorlichtingsteam vormt, vertelt trots dat de Education Officer in deze regio achter dit project staat. Dit betekent o.a. dat een deel van het schoolbudget naar dit project moet gaan. Vanuit de onderwijsinspectie wordt vervolgens gecheckt of dit ook gebeurt, anders wordt het niet goedgekeurd. Er ligt nu bijvoorbeeld een aanvraag voor drie scholen in de bergen waarbij dan 850 meisjes bereikt worden.

De praktijk is nu overigens dat als de ene school het doet de andere al snel volgt, want de onderwijzers geven het aan elkaar door. Doreen werkt met twee vrijwilligers. Op scholen gaan leerlingen zelf gezondheidsclubs vormen en de voorlichting mede geven. Het is ook van belang dat scholen de mogelijkheid voor persoonlijke hygiëne bieden zoals waslokalen en zeep, privacy en reservemaandverband. En dat er een ruimte is om voorlichting in te geven en bij elkaar te komen. Wat het maandverband betreft koopt men het plastic bij klinieken en wordt het overige materiaal door de school en de ouders betaald en/of bijvoorbeeld aan tweedehandsstoffen op de markt bij elkaar geraapt. Men leert ook om verschillende maten te maken voor jonge meisjes en de ouderen.

We krijgen een demonstratie van hoe zo'n maandverband in elkaar zit.

Hierna gaan we zowel naar de kapsterschool als het naaiatelier.

De ruimte van de school zit vol met jonge meisjes die de verschillende haarstijlen onder leiding van Syna Biirna aan het oefenen zijn. Her en der scharrelen er kindertjes doorheen en sommigen hebben nog een kleine baby. Dit komt mede doordat de kapsalon als doel heeft de 'drop outs' ofwel de meisjes die toch jong zwanger raakten en van school afmoesten op te vangen en een betere toekomst te geven. Vaak zijn ze pas tussen de 12-18 jaar oud. Tijdens de opleiding kunnen de meisjes ook met elkaar praten en wordt besproken hoe ze hun leven vorm willen geven. En hoe belangrijk het is om niet steeds weer zwanger te raken. Family planning dus.

Het naaiatelier heeft aan de muur vele afbeeldingen van prachtige jurken met een nummer, die kun je op bestelling laten maken. De machines snorren maar zijn al oud. De leraar, een man op leeftijd, vertelt over het verlangen naar nieuwe machines. Het een en ander met eigen ogen kunnen bekijken de knikken we elkaar al min of meer toe dat dit een nieuwe aanvraag zal worden. Dan weten we nog niet wat voor toeval ons daarbij zal helpen.

De Texelaars. Het toeval bestaat uit drie mannen en twee vrouwen van Texel. Een vriendengroep die met elkaar op vakantie en fietsend al een bij hen bekend project in Oeganda ondersteunen. Ter voorbereiding heeft men op Texel drie keer een diner voor 15 vrienden georganiseerd waar men per persoon € 50 voor betaalde. Ook anderen hebben gedoneerd. Dat heeft een aardige som opgeleverd. Voor het geld wat over is, is men op zoek naar een nieuw project. En tegelijkertijd met ons logeren ze in het guesthouse van Ineke. Veel gezelligheid en ook uitwisseling van waarom wij hier zijn en wat de projecten van Kwataniza inhouden. Tot onze verrassing leidt dit ertoe dat de groep maar liefst € 300 beschikbaar stelt voor nieuwe naaimachines voor *Agape* of *Hope!!!* Dit mede omdat het maandverband project hen zeer aanspreekt.

De projectleiders van *Agape* of *Hope* hebben nog heel wat meer ideeën. Bijvoorbeeld ook om de ouders te leren hoe ze bij huis kitchen gardens kunnen maken: grote zakken die bij het huis staan en waar groenten en kruiden in groeien.

Voor Kwataniza een dierbare organisatie dus waarbij de inspanningen tot aantoonbare resultaten leiden. Ter plekke worden wel afspraken over hoe de projecten gerapporteerd worden en wordt het contract ondertekend.

Hoe lang en waarom subsidiëren wij dit project? Sinds: 2013

Waarom: de verschillende activiteiten van het project passen in doelstelling van Kwataniza om *meisjes/jonge vrouwen* te ondersteunen zelfstandig hun eigen leven en leefomstandigheden te verbeteren.

Waarmee: *door seksuele voorlichting o.a. over menstruatie, training over het maken van maandverband, ondernemers training, international meidendagen en ook met naaimachines.*

AMA Field Workers

AMA staat voor "Abanya-Rwenzori Mountaineering Association. Het hoofddoel van deze organisatie is het bevorderen van duurzame landbouw in combinatie met family planning. Men focust zich op vrouwen door hen te stimuleren groepen te vormen, onderling duurzame landbouwmethoden te bespreken, een gezamenlijk spaar- en leen systeem op te zetten en met elkaar familyplanning te bespreken. Kwataniza subsidieert met name de trainingen van vrouwengroepen.

In het guesthouse hebben we een gesprek met Azoli Bahati, al meer dan 19 jaar aan het werk voor AMA en een zeer deskundige "rots in de branding". Van hem kwam ook mede het initiatief voor het waterproject. Vanuit de bergen moet men *via* de steile hellingen naar beneden om *water te halen*, nodig om te drinken en gewassen niet uit te laten drogen alsook voor eten klaar maken en de persoonlijke hygiëne. Gebrek aan water heeft op vele fronten grote gevolgen. Zo lopen met name de jonge vrouwen onderweg risico op aanranding en erger. En er gaat heel veel tijd verloren nog los van het gegeven dat je sterk genoeg moet zijn om te sjouwen. Voor de overheid zijn de dorpen in de bergen te ver van de bewoonde wereld. Hoewel voor Kwataniza eigenlijk een project dat boven ons vermogen leek te liggen is het door veel krachtsinspanning en inzameling gelukt om voor de eerste ronde € 22.000 bij elkaar te krijgen. Met de € 11.000 steun van Wilde Ganzen is men nu gestart met de aanleg van water voor drie dorpen. Azoli vertelt enthousiast dat er nu iedere vrijdag maar liefst 120 mensen aan de slag zijn met het vlak maken van de grond en het bouwen van een grote tank. Men sjouwt zelf de stenen naar boven bijvoorbeeld. Omdat het in december onverwacht veel regende was dat een hele klus. Mensen willen echter zo graag water dat dit mogelijk blijkt. Maar het kostte eerst wel de nodige moeite om mensen te overtuigen. Rode lijn ook: als je water wilt moet je meehelpen. De uren die mensen werken worden wel geregistreerd. Er is een coöperatie opgericht voor het waterproject met al 500 deelnemers. Als men het water niet kan betalen is het mogelijk om in natura te leveren. Er is nu in principe geld voor een infrastructuur voor 3 dorpen en aanleg van water met een paar waterpunten in een dorp. met plm ieder 180 huishoudens. Alle materialen zijn nu gekocht. Eerst wordt nu een tank aangelegd, dan de pijpen en dan de aansluitingen per dorp. Er is nu ook een ingenieur met een assistent aan het werk. Azoli gaat er vanuit dat in oktober 2019 een dorp al stromend water heeft. Dat betekent wel dat er in augustus 2019 € 33.000 nodig is voor stromend water in de andere twee dorpen. 10.000 extra nodig is!!! De grote vraag voor Azoli in dit kader is wel hoe je "het water managet". Hoe zorg je dat mensen de boel *niet* verwaarlozen en er gelijke toegang is? Mede om die reden is er een coöperatie SACCO opgericht waar mensen lid van kunnen worden.

Hoewel we graag de dorpen op de berg zouden willen bezoeken is dat fysiek gezien onze conditie niet mogelijk: zo'n drie uur steil naar boven en weer terug. Afsgesproken wordt dat we een delegatie van de betrokkenen bij het waterproject onderaan de bergen zullen ontmoeten.

Dat wordt gepland voor zaterdagmiddag 19 januari, in de ochtend zullen we een dorp waar AMA heel actief is bezoeken.

Op stap met AMA

Die ochtend gaan we al vroeg op pad naar Kazingo waar we de AMA field workers Josephat Karamagi en Jocus Munihira ontmoeten. We krijgen veel informatie over hoe de coöperatie daar werkt, er zijn voorbeeldtuinen van duurzame landbouw en we komen bij in de ruimte waar de trainingen georganiseerd worden. De boeren, vooral vrouwen, komen bij elkaar op het veld en leren zo hoe ze gewassen als aubergine, dodo (een soort spinazie), zoete aardappels, knoflook en bonen kunnen telen. En dichtbij huis tomaten, heel gezond en overal bruikbaar voor. Josephat is zelf ook imker, heeft echter geen pak waardoor hij vooral 's nachts en/of als het regent naar de bijen gaat. Hij maakt honing. Een van de neven activiteiten hier is het organiseren van een soort "voorschool" om de kleintjes die dialect spreken taal te leren waardoor ze naar school kunnen.

De AMA mensen vertellen ook over initiatieven om bij scholen "kitchen gardens" te hebben waarbij in grote tonnen o.a. kruiden en groenten en zoete aardappelen gekweekt worden. Veel kinderen blijken nl met honger naar school te komen. Hier worden de ouders bij betrokken om hen te leren wat te doen om dit zelf te kunnen telen. Men gaat bij hen langs als follow-up en geeft o.a. kookles omdat men niet weet hoe bepaalde groenten klaar te maken. Ook blijkt regelmatig uitgelegd te moeten worden dat tijdens hitte de keukentuinen water moeten hebben! het is ook een voortdurend zoeken naar gewassen die wel tegen dit klimaat kunnen. Zoals de Ierse aardappel die vanuit Rwanda geïmporteerd wordt. In het dorp zijn een paar grote voorbeeldtuinen aangelegd. Ook is er een watertank van het type dat nu aangelegd wordt. *De kraan doet het echter helaas al een tijdje niet. Daarmee wordt het belang* van een watercomitee dat verantwoordelijk is voor het onderhoud duidelijk. Het is verder een echt dorp, met kapper, houtzagerij, apotheek en slager. En veel heel nieuwsgierige kindertjes.

Spaar- en leensysteem.

Beide field workers geven ook aan dat men probeert de mensen te trainen in het geld overhouden en het niet direct uit te geven. Zodat ze middelen hebben om zaden te kopen en hun kinderen naar school te laten gaan. Er zijn nu spaargroepen waarbij men iedere week een vast bedrag inlegt. Dit geld gaat in een doos en wordt door de voorzitter en penningmeester beheerd. Men kan hier een lening uit krijgen, beoordeeld door het loan board committee, waarvoor maximaal 5% rente betaald moet worden. De bank rekent zo'n 25%!!!!. Niemand kan alleen bij het geld, er zijn drie sleutels en drie personen tegelijk moeten de doos openen. Eenmaal per jaar krijgt men alles wat men heeft gespaard. Dit systeem betekent wel dat men moet leren "vooruit" te denken.

Vruchtbare bodem

Het is wel heel vruchtbare grond hier, drie seizoenen is er oogst, bonen al na twee maanden rijp etc. Dus op zich zijn er veel mogelijkheden. Ook bijvoorbeeld het tussen de bananen laten groeien van groenten, het maken van compost en het zoveel kweken dat er ook op de markt verkocht kan worden. Het zijn vooral de vrouwen die dit doen. De mannen zijn van oudsher jagers. Maar dat kan steeds minder ivm de nationale parken, daar mag het niet. ze gaan nu wel wat meer met de vrouwen samenwerken. Verder spelen er tal van praktische zaken zoals het bedekken van de grond met bladeren om deze niet uit te laten drogen. Ontbossing is een groot probleem

Toerisme

Een ander initiatief is het organiseren van toerisme waarbij mensen lokale communities kunnen bezoeken, daar overnachten, in de Rwenzori bergen kunnen lopen en dan bv geld voor de school geven.

Hoe lang en waarom subsidiëren wij dit project? Sinds: 2002

Waarom: family planning in combinatie met duurzame landbouw, het empoweren van vrouwen en het bevorderen van economisch bewustzijn. *De bevolkingstoename is enorm*

waardoor er steeds minder land overblijft om te bebouwen en de armoede schrikbarend toeneemt.

Waarmee: financieren trainingen in *duurzame landbouw en family planning*. In het verleden ook *dramagroepen*.

HET WATERPROJECT: DE BERG AF.

Na dit bezoek reizen we deze zaterdag door naar Bundibugyo, het dorp onderaan de bergen waar we de mensen van het waterproject zullen ontmoeten. Onderweg zien we veel bedrijvigheid: tal van markten onderweg, druk verkeer. En wederom veel brutale apen. We stoppen ook nog bij een mooi uitzichtspunt waar we als echte Hollanders onze meegebrachte koffie nuttigen en ons verbazen over de steile hellingen waar toch landbouw op plaatsvindt. We stoppen bij een gebouw met een vergaderzaaltje. We worden verwelkomd door een grote delegatie, allemaal net in het pak, de vrouwen in prachtige outfits. Je vraagt je trouwens regelmatig af hoe het mogelijk is om er met zo weinig middelen zo mooi en verzorgd uit te zien. Want naast kleding wordt ook aan de kapsels over het algemeen veel aandacht besteed. Op het gras aan de voorkant wordt een partij cacao bonen gedroogd en met een soort hark door elkaar gewerkt. Een zurige en niet echt aangename lucht overigens.

In de zaal worden bestuursleden Tiny, Wim en Tineke achter de tafel gezet en begint men met een gezamenlijk gebed waarbij God wordt bedankt voor het waterproject.

Essentieel bij het waterproject is de rol van de coöperatie *SACCO* waar de dorpsbewoners lid van kunnen worden. Het bestuur hiervan is aanwezig, penningmeester en tevens vicevoorzitter Rosetta geeft een toelichting op de stand van zaken. Het blijkt dat mensen graag met elkaar samen werken om te bereiken dat ze water krijgen (Dit klopt ook met het verhaal van Azoli). Velen kennen elkaar van "family planning" en "kitchen gardens" door AMA en dat vormde de basis om dit waterproject te starten. Voor de overheid zijn deze dorpen door hun ligging op de steile helling namelijk tot ontoegankelijk verklaard.

Het doel van het project is om *drie* dorpen op de steile hellingen toegang tot water te geven. Voor de eerste drie dorpen: Mughomba, Kalebye en Kitsangurwa zal dat dit jaar doordat er voldoende binnen is voor de eerste ronde waarschijnlijk lukken. Voor de tweede fase van het project is het van belang om dit jaar nog middelen in te zamelen.

In de dorpen die water gaan krijgen zijn comités opgericht om het waterproject en aansluitend de distributie te organiseren. Alle "chairmen". hiervan zijn aanwezig.

Helaas heeft het in november/december onverwacht hard geregend waardoor er pas in januari echt begonnen kon worden met de plek voor de tank leeg te ruimen en een groot platform te maken om de grote watertank te plaatsen. Hier is wel een goede kwaliteit beton voor nodig. Via de comités zijn veel mensen gemobiliseerd om hier aan mee te werken, er zijn immers geen machines. Dat lukt heel goed: iedere vrijdag is men met een grote ploeg van zo'n 120 mensen aan de slag.

Vanuit de 31 kubieke meter grote watertank wordt het water gezuiverd, via pijpleidingen naar kleine tanks geleid en vervolgens naar 15 waterpunten per dorp. De dorpscomites beslissen waar die punten komen te staan.

Het waterproject wordt begeleid door de ingenieur *Enos Musiime* die zowel de achtergronden als de huidige stand van zaken toelicht. Een prima verhaal waarin drie aspecten: sociale omstandigheden, economische aspecten en hygiëne/sanitatie benadrukt worden.

Sociale omstandigheden.

Mensen, en dan met name vrouwen en kinderen, lopen nu minstens 4,6 km om aan water te komen en sjouwen dan zo'n 50 liter! Onderweg is er dan gevaar van aanranding of erger. Maar thuis kan er veel ruzie en huiselijk geweld over het gebrek aan water en wie daar het meest recht op heeft, ontstaan. En wie zorgt er voor de kleintjes als de moeder steeds weg

is? En wie voor de plantjes die dan al snel verdrogen? Volgens een recent WHO rapport zijn er in Afrika maar liefst 16 miljoen huishoudens die ieder dag water moeten halen. De WHO wil het bevorderen dat vrouwen bij projecten als dit betrokken zijn. Want: als de vrouwen erachter staan dan komt er echt iets van de grond... Mede daarom wordt de rol van Kwataniza, waar mede als doelstelling geldt de positie van vrouwen te versterken, op prijs gesteld.

Economische aspecten

Met water kunnen de "kitchen gardens" beter onderhouden worden en meer op brengen. Wellicht ook meer dan voor eigen gebruik nodig is zodat men op de markt producten kan verhandelen. Bovendien zijn de vrouwen, die het meeste doen aan het verbouwen, dan niet meer urenlang van huis.

Ieder huishouden zal ook per maand een bijdrage aan de watercoöperatie SACCO geven, het idee daarachter is dat men zich daar dan ook verantwoordelijk voor voelt en mede door sociale controle de waterpunten zullen blijven functioneren.

Hygiëne en sanitatie

Mensen hebben water te drinken, kunnen zichzelf beter wassen, bevallingen gaan beter, baby- en kindersterfte zal dalen, de was kan gedaan worden en over het algemeen zal men hierdoor gezonder worden.

De rol van Kwataniza

Men is vol lof over de rol van Kwataniza als "aanjager" om het waterproject van de grond te krijgen. Met name voorzitter Tiny wordt in het zonnetje gezet en krijgt een prachtig schilderij van een vrouw die water haalt. Speciaal voor haar gemaakt en ze is er dolblij mee!

De grens over

We zitten dicht bij de grens van Congo en kunnen het dus niet laten de grens over te willen. Onze chauffeur stopt er op afstand van. Maar door de diplomatieke kwaliteiten van Ineke lukt het ons om over de brug naar de andere kant te lopen. Het tentje met de militairen stelt eerlijk gezegd niet veel voor. De televisie staat aan, aan de muur ook een portret van de paus. Op de terugweg worden we in het kader van de Ebola bestrijding gecheckt op onze temperatuur en moeten we door een ontsmettingsbadje lopen. Zal ook niet veel uithalen denk je eerlijk gezegd...

Wat is de rol van Kwataniza bij het waterproject?

Kwataniza is via AMA hier betrokken bij geraakt. Qua omvang past het niet bij de gebruikelijke projecten die door Kwataniza vaak ook op langere termijn ondersteund worden. Kwataniza kon en kan wel de eigen netwerken benutten om voldoende middelen bij elkaar te krijgen. De Wilde Ganzen bleken bovendien het project bij het binnen kunnen halen van € 22.000, meldt € 11.000 te willen aanvullen. Dat geldt ook voor de tweede fase van het project.

(Hier nog iets meer over hoe Kwataniza dit geld allemaal bij elkaar weet te krijgen?)

Wat wordt er gefinancierd: Materialen om stenen te bakken, pijpleidingen en filters voor in de tanks

Foto's: groepsfoto bij de bus, foto's van binnen, Tiny die schilderij aangeboden krijgt, de cacao bonen voor de deur

Two sides of the same coin

Dit is de naam van een project van trainingen om vrouwen te leren te ondernemen, later met elkaar ervaringen uit te wisselen en individueel sterker in de schoenen te laten staan.

We hebben het geluk dat de oprichtster Mary Rose Redlin gelijk met ons in Fort Portal is. Zij zal daar drie maanden blijven om daar trainingen te geven. Woonachtig in South Dakota, USA, kwam ze nu al 17 jaar geleden hier als vrijwilligster en adviseerde met name bedrijven in de private sector in hoe het een en ander goed van de grond te krijgen. Daarbij kwam ze ook met vrouwen in aanraking en realiseerde ze zich dat deze mede doordat ze voor het gezin moeten zorgen en sowieso vanwege de traditionele rolverdeling daarbij nauwelijks betrokken waren. Zij miste in Oeganda het werken met vrouwen, iets wat ze in de USA mede vanuit een holistische visie deed. In 2012 kwam ze terug en startte: "Two sides of the *same coin*" waarvan de titel slaat op dat overal in de wereld vrouwen gelijke problemen kunnen ondervinden. De middelen hiervoor kwam van fundraising onder familie en vrienden in de USA. Hier in Oeganda is het met name gericht op vrouwen die een eigen bedrijf willen starten om zo ook economisch zelfstandig te kunnen worden. Inmiddels hebben maar liefst 198 vrouwen een training gevolgd, 65 % van hen hebben nog steeds een bedrijf. Voorbeelden daarvan zijn, tweedehandskleding, kapsalons, kruidenierswinkels en boerinnen. Een vrouw is inmiddels een guesthouse gestart.

Mary Rose: "kort samengevat zijn er twee categorieën vrouwen. Een groep die geen baan kan vinden en daarom de training volgen en de groep met de echte ondernemersgeest. Maar ook de eerste wordt door de training vaak veel zelfbewuster".

Inmiddels is er naast een training voor starters ook ieder jaar een follow-up waar vrouwen hun ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen. En waar ook andere onderwerpen aan de orde komen zoals alcoholisme (zowel onder de vrouwen als van hun partners), seksuele intimidatie, malaria en family planning. Daarbij gaat het ook om het de vrouwen bewust te laten worden van hun rechten. De vrouwen krijgen ook les in yoga en werken aan hun zelfbewustzijn "self esteem" en assertiviteit. Ofwel beter voor jezelf op kunnen komen. Bij Ineke ontmoeten we ook twee deelnemers: *Dear* en *Maureen*. *Maureen* kweekt groenten en kruiden. Zij rijdt met een busje rond waarin zij o.a. grote tonnen met kruiden heeft staan die zij verkoopt. De twee weken dat we in het guesthouse zijn eten we veel van haar producten en rondom staan de grote tonnen met kruiden. *Dear* had een winkel in kinderkleding maar dat bracht helaas te weinig op. *Zij heeft inmiddels een betere baan bij een organisatie die crafts exporteert.*

Dear en *Maureen* zijn door de training en de follow up bijeenkomsten, die ze heel goed vinden, met elkaar bevriend geraakt. Ze maken deel uit van het vrouwen netwerk dat door *Two Sides of the Same Coin* is ontstaan, doen mee met de yoga en hebben het idee hier sterk door te kunnen blijven.

Hoe lang en waarom subsidiëren we dit project? Sinds: 2014

Waarom: het vrouwen steunen *in het opzetten van hun eigen business.*

Waarmee: *kosten voor de training, studiereis naar Kampala en workshop creativiteit.*

De Koogere Foundation

Zondagmiddag 20 januari. Een brommer beladen met grote trommels rijdt de tuin van het guesthouse op. Het zijn de instrumenten van de Koogere Dansgroep die speciaal voor ons als Nederlandse gasten een optreden gaan verzorgen. Achtereen volgens worden de dansen uit verschillende delen van Oeganda opgevoerd. In traditionele kledij waarvoor de jongens en meisjes zich veel moeten verkleden. Een "speaker" praat de verschillende presentaties aan elkaar. De zijn allemaal zeer onder de indruk van de professionaliteit.

De kleding waarin zij optreden bestaat oa uit de huid van de ficusboom: dat kan in vegetarisch leer (bark cloth) omgezet worden. Verder heeft men heel veel met tweedehandskleding weten te doen en mede daarmee traditionele kostuums gemaakt.

Daar heeft men hard voor moeten werken, voor menigeen een uitdaging. Het gaat hier namelijk om jongeren die weinig kansen hebben, vaak hun opleiding niet afmaakten, jong wees zijn. Ofwel "drop outs". En niet iedereen kan nog naar school omdat ze zelf alweer de

zorg voor kleine kinderen of andere familieleden hebben. Sommigen hebben ook HIV. De dansgroep is een van de activiteiten van de Koogere Foundation die zich op deze categorie jongeren richt. In december 2018 nam de groep deel aan een promotiedag "Tooro's Cultural Norms" waar traditionele gewoontes en bepaald voedsel gepropageerd werd (Tooro is de naam van het *gebied* hier, Er is zelfs nog een koning). Op deze dag heeft men veel maaltijden gekookt en verkocht. En vooral ook de waarde van het eigen voedsel en medicinale kruiden benadrukt.

Met Alice Basemera, de executive director, en Stephen Asimwe, de programma coördinator hebben we de dag na het optreden een uitgebreid gesprek.

De Koogere Foundation heeft als voornaamste doel kwetsbare jongeren door counseling, support en het organiseren van activiteiten zowel bewust te maken van hun eigen kwaliteiten en mogelijkheden als ook een eigen toekomstperspectief te creëren. Gezond eten leren koken en eten is daar een belangrijk onderdeel van. zo krijgt men oa uitgelegd hoe lokale kruiden voor zowel eten als medicinaal gebruikt kunnen worden. De dansgroep is opgericht om de jongeren de traditionele waarden van Oeganda te leren kennen. En het is ook heel leuk om samen te dansen en met elkaar als groep te functioneren.

Belangrijke doelstellingen zijn het werken aan de eigen gezondheid en het kweken van ondernemingszin c.q. "entrepreneur"skills en "moral behavior" ofwel werken aan hoe men in de wereld staat.

Een belangrijk onderdeel van gezondheid is o.a. om voorzichtig te zijn met sex en bijvoorbeeld te wachten tot het huwelijk (!). In onze oren wat erg ouderwets maar nu raken jonge meisjes *vaak* al heel jong zwanger en of lopen ze HIV op. Met name als er geen ouders meer zijn is dit risico groot. Oudere vrouwen praten in dit kader met de jonge meisjes en geven ze voorlichting over bijvoorbeeld het gebruiken van condooms.

De mannen praten met de jongens over hoe ze hiermee omgaan en geven ze bijvoorbeeld als richtlijn dat je meer kans hebt om geld te verdienen en rijk te worden dan wanneer je al erg jong kinderen krijgt.

In vroeger tijden kende men op de dorpen "storytellers" die oude waarden van hoe met elkaar om te gaan doorgaven. Dit wil de Koogere Foundation weer op een bepaalde manier oppakken oa door telefoongesprekken, de social media en het ontwikkelen van een website. De opbrengsten van de event van december, waar men dus gekookt heeft, gebruikt men hiervoor.

Wat de ondernemersvaardigheden betreft werkt men aan hoe je als individu economisch zelfstandig kan worden zoals door home gardening en een beroep leren. Niet iedereen wil weer naar school.

Hoe lang en waarom subsidiëren wij dit project? Sinds: 2011.

Waarom: *verbetering van de positie van kwetsbare jongeren.*

Waarmee: kosten promotie op event december, het maken van een promotiefilm gericht op markering dansgroep, kostuums dans groep en geluidsinstallatie.

Verslag: Tineke de Rijk